

Memo

Nummer	DOC-23-737996
Zaaknummer	Z-23-470665
Datum	19 september 2023
Van	College B&W
Aan	Gemeenteraad
Afschrift aan	-
Onderwerp	Wensen en bedenkingen initiatiefvoorstel referendumverordening

Aanleiding

Op 6 september jl. diende Hart voor Medemblik een initiatiefvoorstel in over het vaststellen van een referendumverordening. Op grond van het Reglement van orde voor de gemeenteraad heeft het college 3 weken de tijd om hierop wensen en bedenkingen uit te brengen. In dit memo leest u onze wensen en bedenkingen.

Wensen en bedenkingen

Wij hechten waarde aan de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en samenwerkingspartners en ondersteunen daar waar mogelijk initiatieven die passend zijn bij onze doelstellingen (Kaderbrief 2024). De gemeenteraad is het orgaan dat bij uitstek gaat over de volksvertegenwoordiging binnen de gemeente. De raad is immers de volksvertegenwoordiging.

Wij zoeken bij dit initiatiefvoorstel wel naar de relatie met andere (bestaande) participatie instrumenten. In de raadsvergadering van 13 juli 2023 heeft wethouder Nijsingh toegezegd in het najaar 2023 een themabijeenkomst te organiseren waarin wordt gepresenteerd welke participatie instrumenten er al zijn. Het doel van de themabijeenkomst is om met elkaar in gesprek te zijn over de vraag of de instrumenten effectief zijn en wat nog toegevoegd kan worden en welke kosten hieraan verbonden zijn. Dit initiatiefvoorstel en een eventueel besluit loopt hierop vooruit.

Daarnaast geven wij u mee dat het Rijk een wetsvoorstel in voorbereiding heeft om inspraak uit te breiden naar 'participatie' en eventueel ook 'uitdaagrecht': de Wet versterking participatie op decentraal niveau. Het doel van het ontwerp-wetsvoorstel is dat voor zowel de inwoners als voor gemeenten duidelijk is: binnen welke kaders inwoners in het beleidsproces participeren en op welke wijze zij in een verschillende fase van het beleidsproces betrokken worden. In een participatieverordening maakt elke gemeenteraad deze zaken expliciet voor zijn gemeente. Het voorstel verplicht tot een uitbreiding/verbreding van de in de Gemeentewet (artikel 150) voorgeschreven inspraakverordening naar een participatieverordening. Inmiddels heeft het ontwerp-wetsvoorstel vertraging opgelopen.

Wij vragen ook uw aandacht voor de verwachtingen. Wanneer een referendum over een voorgenomen raadsbesluit op initiatief van een inwoner wordt gehouden, wordt bij het referendum uitgevraagd of inwoners voor of tegen het ontwerp-raadsbesluit zijn. De nuances en argumentaties kunnen niet kenbaar worden gemaakt bij het uitbrengen van een stem. Het is belangrijk om stil te staan bij de verwachtingen, die inwoners hebben als de gemeenteraad een referendumverordening vaststelt: het betreft 'slechts' een raadgevend referendum, waarbij het nog steeds aan de raad is om het definitieve besluit te nemen.

Wij geven u verder ook de volgende bedenkingen/randvoorwaarden ter overweging mee.

Tijd en capaciteit

Een referendum legt een groot beslag op de (ambtelijke) capaciteit. Capaciteit die er niet onverminderd is. Het betekent dat wij op andere onderwerpen keuzes moeten maken. Daarnaast is zorgvuldige voorbereiding en afweging noodzakelijk. Deze voorbereiding en afweging hebben wij binnen de korte reactietermijn (van 3 weken) niet zorgvuldig kunnen maken.

Doorlooptijd

Er zijn op basis van de voorgestelde referendumverordening meerdere raadsvergaderingen (minimaal 3) nodig in voorbereiding en afronding van een referendum. Naast de raadsclusus zijn er 3 maanden nodig om een referendum te organiseren. Dit betekent een lange doorlooptijd van besluitvorming.

Aantallen verordening

De initiatiefnemer neemt de aantallen uit de modelverordening over: 250 voor het inleidend verzoek, 2500 voor het definitieve verzoek. Wij spreken de wens uit om aansluiting te zoeken bij de kiesdeler van de gemeente Medemblik. Dit is representatiever dan vaste aantallen. De kiesdeler was in 2022 638. Een voorstel kan zijn: 0.5 keer de kiesdeler voor het inleidend verzoek, 4 keer de kiesdeler voor het definitieve verzoek.

Geldigheid

In de verordening is niet bepaald, wanneer een referendum geldig is. Wij spreken de nadrukkelijk wens uit om over de geldigheid iets op te nemen, omdat een referendumuitslag hoe dan ook iets doet in de beeldvorming naar de inwoners. Als hier niets over wordt opgenomen, is elk referendum geldig en moet de raad een uitspraak doen over de inhoud. Dit is niet aan de orde, als het referendum niet geldig is (en dus niet representatief) vanwege een lage opkomst.

Referendumcommissie

In het initiatiefvoorstel wordt voorgesteld om per keer een referendumcommissie in te stellen, terwijl in de VNG-modelverordening de optie staat tot het instellen van een commissie voor 6 jaar. Wanneer wordt gekozen voor een vaste commissie, kost het geen extra tijd om een commissie in te stellen en bouwt de commissie ervaring op.

Uitzonderingsgrond

Er zijn gemeenten die bestemmingsplannen (en in de toekomst wellicht een nieuwe vorm onder de Omgevingswet) hebben aangewezen als uitzonderingsgrond (dus voor onderwerpen waarbij geen referendum kan worden aangevraagd). Dit, omdat hierbij al inspraak en zienswijzen mogelijk zijn en omdat het NIMBYⁱ-gevoel aanwezig kan zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Evaluatie

Als de raad besluit om de referendumverordening vast te stellen, onderschrijven wij het voorstel om dit instrument evalueren. Wij nemen hier graag aan deel.

Financiën

Om u een beeld te geven van de financiële consequenties verwijzen wij naar de totale kosten voor het organiseren van de gemeenteraadsverkiezingen in 2022. Deze kosten bedragen ongeveer € 100.000. De verwachting is dat een referendum aanzienlijk meer kost o.a. door intensievere communicatie met inwoners. De kosten voor het organiseren van een referendum worden uit de algemene reserve gedekt, omdat niet vooraf in te schatten is hoeveel referenda er worden gehouden.

De kosten worden bepaald door de hoeveelheid in te stellen stembureaus. Normen voor het aantal in te stellen stembureaus en de spreiding hiervan zijn er niet. Uiteraard is van belang dat de toegankelijkheid van het verkiezingsproces is gewaarborgd. Onze wens is om de al aangewezen stemlocaties ook in te zetten bij een referendum, zodat inwoners dezelfde mogelijkheden hebben als bij reguliere verkiezingen en hierover geen discussie kan ontstaan.

Ook worden de kosten bepaald door de geldende wetgeving bij het referendum. Hoe meer protocollen er gelden hoe meer kosten hieraan verbonden zijn. In het initiatiefvoorstel wordt voorgesteld een aantal paragrafen van de Kieswet van toepassing te verklaren. Dit staat ook in de modelverordening en wij sluiten hierbij aan. Dit houdt wel in dat er veel protocollen gevolgd moeten worden en dat de kosten voor het houden van een referendum ongeveer gelijk zullen zijn als die voor het houden van reguliere verkiezingen.

ⁱ NIMBY: 'not in my backyard'